

**Föreläsningar vid
Stockholms
högskola, VT 1893
: L 40:89 A /**

Rydberg, Viktor,

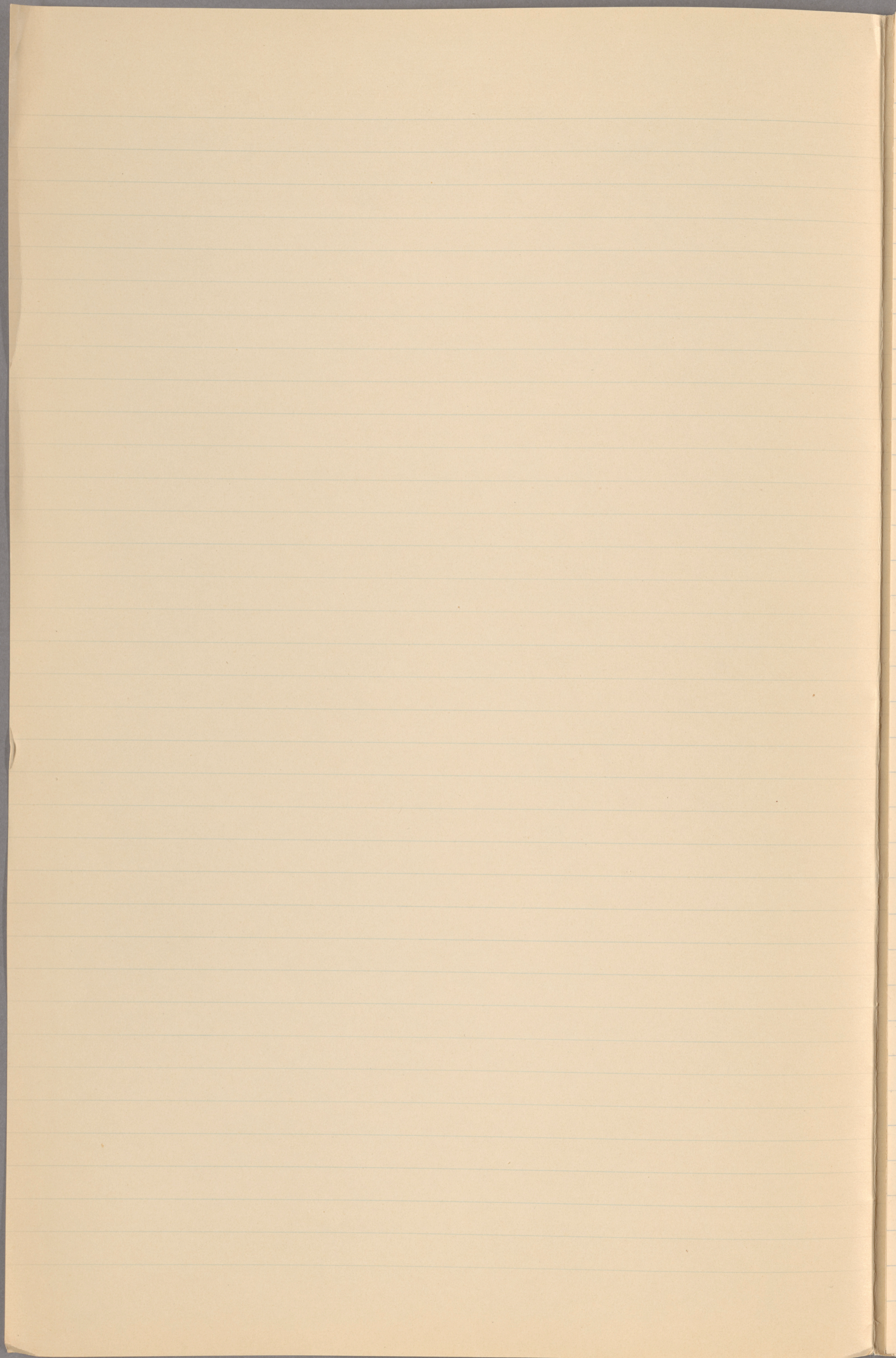
HS L 40:89 A

National Library
of Sweden

Nº 18

11/4 1893

Det italienska måleriets på 1700-talet har icke några mien-
 nesvärda mätare att uppvisa. Si De båda venetianerna Tizetto
 och Tiepolo stå ^{fram} bland dem, bland vilka konsthistorien
 kan fatta afseende. Jag redogjorde i föregående för dem. Värld att
 minnas är äfven en kvinnlig konstnär, som på sin tid hade
 förvärfvat europeiskt rykte, Rosalba Carriera. Som ett af be-
 visen på hvaru hon af sina samtida uppkattades med anseende,
 att hon valdes till ledamot af Konstakademierna i Paris, Bo-
 logna och Florens, i det tredje århundradet var pastellmåle-
 riets ^{uppgif} blomstringstid, och med den är Rosalba Carrieras namn
 på ockiljaktigt sätt förknippadt.

Pastellmåleriets, som i våra dagar äfven kommit ganska mycket i
 bruk, är en i vissa afseenden betänklig teknisk konst.
 Jag fäster mig icke vid den afsmak, som icke så få estetiker och
 äfven konstnärer uttalar för densamma. Bland dem Friedr. Th. Vischer.
 Pastellmåleri användes ^{färgen} torra Vischer, och Vischer kunde icke öfvervinna
 denna ^{en} känsla af ^{obehaglig} ursprunglig torrhet äfven vid betraktandet af pas-
 tellmåleriets alster. Det har sitt namn af det italienska pastello, krit-
 artadt stift, gjordt af en färgdeg, som på genom pulverisande färgen
 blandade med i gemmivatten med blekitt och dylikt. Det är sådana
 stift pastellmålaren använder. Hans färgmaterial är således krit-
 färger, som användas torra och utan bindmedel, och som han mer eller
 mindre fördiljar med en s. k. Stomp eller sudd. Den utbredning pa-
 tellmåleriets fick på 1700-talet och den fortväring, hvarmed dess
 alster behådes, låg i tiden, var en framtoning, bestämd med
 den herrskande rococon. Månniskornas hade blifvit leda vid barocken,
 stölen från Ludvig XIV:s dagar med dess pompösa väsen ^{och} sin till-
 gjorda högförnähet, ^{med den} och sin ^{poematiske} präst ^{exponit}. Pastellen
 har en egendomlig matt glansintimitet, beroende på den diffusa
 ljusreflexion, som ^{ger rum till den} kritpartiklarna äta; den har något sammetartadt,
 något af flyktig bländoft, något s. gör den särskildt egad att fram-
 ställa ^{Carne} roriga ben med mjukt full och rosig karvation eller
 rococodamer med pudrad frisyr och drömsande ögon, med fullt
glans, sådana som Rosalba Carrieras pasteller visa oss dem. ||
 Men pastelltekniken har och en betänklig egenskap. Skud den
 (Vänd!)

gör är så förgämligt. Det kräfer stor omsorg för att skydda en
pastell mot tidig försämring och undergång. Det är ^{stoftet} ~~stoftet~~ till-
stånd den färgen strykas med stiftet i fven papperet, kartongen eller
duken. ^{Stoftet} ~~Stoftet~~ ^{ställarna} ~~ställarna~~ De kvarhållas där icke af något bindämne, utan fjälla lät
och falla bort, och de äro på samma gång allt för tillgängliga för fukt.
Man kan vrideligen med ett eller annat medel gifva pastellen en större
varaktighet än den af naturen har, men i samma mån man
använder dem medel, i samma mån förlorar pastellen just den
egenskap, s. utgör dens egendomlighet och göra den outyckt. Ives-
denizalliet egen icke nämnd än 187 pastellbilder af Rosalba
Carriena, men de ha till största delen förlorat sin ursprungliga färg
i färgen och kunna redan förvarskall icke göra det intryck som,
man de gjorde på hennes samtida. Man beundrade den distinkta upp-
nådade fullkomlighet, till ^{Rosalba Carriena} ~~hithen~~ ^{drif} ~~drif~~ denna teknik, i som förvärpade
hennes europeisk ryktbarhet.

Rosalba Carriena föddes år 1675 i Venedig och dog därstädes
1757. Men hon arbetade icke endast i Venedig, utan äfven i Ver-
sailles, i Wien och andra städer. Hon målade mest halffigurer,
porträtt af män och kvinnor, men också Xapreda, Maria och
Magdalenor, samt mytologiska i allegoriska gestalter. ^{Hennes arbeten} ~~De~~ utmärka
sig för ett lätt i njakt behag, de göra snarare ett franskt än
ett italienskt intryck och de ^{äro} ~~äro~~ helt och hållet rococo konst.

11/4. 93.

11/4.93.

den ädralade Goya för första gången hvad hans egentliga kall var, i hvilken riktning hans genialiska natur marade ^{sig} honom. Det intill hade gobelinerna i de kungl. veridenslotter framställt idel gudar och mytologiska ^{eller klassiska} hjältar. Goya vände dessa traditioner ryggen och betröckte ~~hos~~ palatsen väggar med skildringar som det spanska folk-
 lifvet sådant det då i all sin brokighet var. Det var ett djärft tilltag. Om någon af Ludvig XIV:s målare skulle ^{ett sådant} vägat försöka, hade han antagligen blifvit vind på dörren. Men nu lyckades det. Det visade sig, att Goyas förnämna publik var i grunden utledsen vid den grekisk-romerska mytologiens härligheter och vid allegoriernas skema-
 liska figurer och kände det som en befrielse, när Goya förde dem in i värld, som de verkligt kände igen, och han skördade det lifligaste bifall. Nu följde utmärkelser på utmärkelser. Han blef ledamot af Konstakademien, kungl. hofmålare med hög lön och därefter aka-
 demidirektör. Med alla dessa utmärkelser var och följde han samma ovolliga, sarkastiska, skeptiska och äfventyrliga natur han dittills varit. Som akademidirektör var han, försäker en hans lefva skildrare, den mest koniskt olämpliga personlighet man kan tänka. Som ^{hos} hofmålare
 betrödde han alla traditioner och skulle ^{eller} ~~man~~ sådana varit omöjliga, om han icke uppburits af konungens gust och de aristokratiska damernas ^{varna} beundran. Hof ^{stusom} allt för varna beundran. Hof-
 männen hatade honom af många skäl, ej minst för hans alltid för-
 daga ^{retiniska} sarkastiska repliker, men han var stark ^{harkuler} som en tjur, var en tjurpaktare, var den thickligaste fäktaren och alltid benägen
 att draga värjan, om någon anledning därtill gafs. Vid drötningens
 cuthilda små fester var han ofta gäst, och han hade sitt nöje af de
 sarkastier, och det gyskel han vägrade vilta mot de mest upprätta
 i samhället, om de på något sätt misshagat honom.

Han blef nu också porträttmålaren på modet. Han har målat
 mer än 200 porträtter af sina förnämsta samtida, de kungliga
 personerna, hofdamerna, landets berömda politici, bårde, skaldar
 och konstnärer. Förvånande är, att han kunde i porträttor bibehålla
 de kungliga gesynnet, ty hans porträtter just af dem lara vara
 fruktansvärdt plebejiska, ^{Hans porträtt af drötning Maria} och han dyker i framställningarna af dem
 Louise säger vara rent af grottigt; och Karl IV:s familj, målad af

9 11/4. 93.

3

Vid 12 års ålder kom Francisco Goya i lära hos en målare i Saragossa. Här gjorde han sig snart bemärkt som en af stadens störste öfvinglar, som uppdragsgivare och
Nygårskämpen. Kamraterna beundrade honom som ett geni och som en ljätte.

11/4. 93.

11/4. 93.

11/4. 93.

~~Jean Francois de Troy van ca~~

Knappt hade Ludvig XIV tillstutit sina ögon, förinnan det virade sig
 hans utledsen den värld, s. omkring honom, hade blifvit vid det kroni-
 majestetiska Jean Franç de Troy var en af de mest uppmättade
 konstnärer på sin tid, men man kan icke säga, att han höjde sig
 särdeles öfver dess nivå. Han hade en lätt uppfinningsgäp, var
 snicklig tecknare, fin i färdrajet, klar och fin i färggifningen
 och var värd alla uppgifter, s. tilldelat på honom. Han målade deko-
 rations- och stoffbilder för kyrkor, kapeller, slott och privatgallerier
 i Frankrike i Italien, och han gjorde det på elegant sätt och utan
 svulst.

franska

N° 271. Knappt hade L. XIV tillstutit sina ögon, förinnan det virade
 sig, hans utledsen den värld, s. omkring honom, hade blifvit vid det
 kronimajestetiska, styra och pompära, som glans hade i 60 år
 bländat den. Då kom "Sol", som hofsnickarna kallade honom, gått
 ned under syranden, var det också slut på den afart af veardanden,
 som fått namnet barockstil, och i den ställe kom det ljusa, lätta,
 glada, behagliga, dansande vid ruden af det frivola och ofta
 dansande öfver Michelini. Jean de Troy har också målat in-
 tagande ^{genrest} stücken af det s. k. gulanta slaget. ~~Den~~ Kungl. Stotret i Berlin
 ett sådant, s. vi se här i afbildning och s. fivokiller en kärleks-
 förklaring.

Jag kommer i nästa föreläsning till den store franska flandiska
 målaren Antoine Watteau, rococo-periodens svarta snille, och
 från honom till den allbekante Boucher, som, ehuru på långt
 när icke jämförbar med Watteau, är kanske ett förnare,
 uttryck är han för den tid och den smak, som fick födel-
 stiten af franska revolutionen.

11/4. 93.

